

Саух А. С.,
аспірант

Київського університету права Національної академії наук України
<https://orcid.org/0009-0004-6283-0728>

ВІДМІННІСТЬ ГЕНОЦИДУ У ФОРМІ НАСИЛЬНИЦЬКОЇ ПЕРЕДАЧІ ДІТЕЙ З ОДНІЄЇ ОХОРОНЮВАНОЇ ГРУПИ ДО ІНШОЇ ВІД ПОДІБНИХ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ПЕРЕМІЩЕННЯМ ДІТЕЙ

THE DIFFERENCE OF GENOCIDE IN THE FORM OF FORCING THE TRANSFER OF CHILDREN FROM ONE PROTECTED GROUP TO ANOTHER FROM SIMILAR CRIMES RELATED TO THE MOVEMENT OF CHILDREN

Дана наукова стаття присвячена дослідженню специфічної форми геноциду, що полягає в насильницькому переміщенні дітей з однієї охоронюваної групи до іншої. Автор порівнює цей тип злочину з іншими формами насильницького переміщення дітей, що відбуваються в умовах війни та збройних конфліктів. Стаття акцентує увагу на злочинах, скоєних росією проти українських дітей в контексті російсько-української війни, починаючи з 2014 року та особливо після початку повномасштабного вторгнення в 2022 році.

У роботі детально аналізується політика росії, яка полягає в цілеспрямованому переміщенні та депортації українських громадян, зокрема тисяч дітей, без супроводу дорослих, на територію рф. Дослідження зосереджене на наслідках цієї практики, що має не тільки гуманітарні, але й політичні та культурні наслідки для України. Одним із ключових мотивів такого переміщення є здійснення русифікації українських громадян, що є частиною ширшої стратегії демографічної зміни в росії, яка переживає скорочення населення. У статті висвітлюється, як ця тактика співвідноситься з більш традиційними методами насильницької асиміляції, а також з анексією українських територій.

Особливу увагу приділено тому, як з 2014 року, а особливо після 2022 року, відбувається організоване переміщення українських дітей з окупованих територій, зокрема з Криму та Донецької та Луганської областей, на територію росії. Попри те, що інформація про ці злочини почала активно циркулювати в медіа лише після 2022 року, дані українського уряду свідчать, що лише з початку повномасштабного вторгнення росія незаконно перемістила або депортувала близько 20 тисяч українських дітей і підлітків. Однак вказана цифра відображає лише офіційно зафіксовані випадки, що були зареєстровані через повідомлення родичів чи свідків, що можуть бути значно неповними через труднощі документування таких фактів у зоні конфлікту.

Стаття також обговорює правові аспекти цього злочину, його відповідність міжнародному праву та визначення геноциду в контексті насильницького переміщення дітей. Зокрема, аналізуються механізми реагування міжнародних організацій, а також роль національних урядів у боротьбі з такими злочинами. Стаття підкреслює важливість якнайшвидшого документування цих фактів, оскільки для ефективного притягнення до відповідальності винних необхідно мати доказову базу, що є складною через тривале перебування дітей на території окупанта.

У висновках робиться акцент на необхідності міжнародної солідарності та посилення санкцій проти держави-агресора, а також на важливості комплексного підходу в боротьбі за повернення дітей та захист їхніх прав.

Ключові слова: геноцид, діти, переміщення дітей, насильницька передача, збройний конфлікт, Міжнародний кримінальний суд, Римський статут

This scientific article is devoted to the study of the difference between genocide in the form of the forcible transfer of children from one protected group to another and similar crimes related to the displacement of children.

Since the start of the Russian-Ukrainian war in 2014, and especially with the start of a full-scale invasion in 2022, Russia has been purposefully relocating and deporting Ukrainian citizens, including thousands of unaccompanied children.

One of the motives for a large-scale Russian invasion in 2022 is the Russification of Ukrainian citizens in order to supplement Russia's shrinking population. It is possible that this little-discussed goal is as important for Moscow as the annexation of Ukrainian territories.

Forcible displacement and deportation of Ukrainian children by Russian state and non-state occupation subjects has been taking place in Crimea and the occupied Donetsk and Luhansk regions since 2014. However, this practice became

widely known only after 2022, when cases of illegal transfer of Ukrainian children and teenagers to the territory of the occupier by Russia increased dramatically.

Between February 24, 2022 and today, Russia illegally relocated or deported almost 20,000 unaccompanied Ukrainian children and adolescents from the occupied territories of Ukraine to the Russian Federation. This is the official number that appears on the portal of the Ukrainian government.

However, these state statistics include only those Ukrainian children whose displacement was officially notified by the official bodies of Ukraine by their Ukrainian relatives, witnesses or communities. The actual number of affected children is probably much higher.

Key words: *genocide, children, displacement of children, forced transfer, armed conflict, International Criminal Court, Rome Statute.*

Постановка проблеми. Юридичне визнання подій в Україні геноцидом можливе лише компетентним судом після проведення розслідування. Однак, це не позбавляє експертів можливості вивчати ситуацію та оприлюднювати дослідження. Тож за попередньою оцінкою, що базується на даних звітах багатьох незалежних документаторів, можна говорити про наявність ознак злочину геноциду щодо українців і зокрема щодо насильницької передачі та переміщення дітей з однієї групи та іншої.

У статті буде розглядатися юридичний аспект насильницької передачі українських дітей з однієї групи до іншої та наявності ознак геноциду в цих діях, а також необхідний комплексний підхід до вирішення цієї проблеми на міжнародному рівні та притягнення до відповідальності винних у вчинених злочинах.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз матеріалів та досліджень щодо кваліфікації доказів здійснених в Україні злочинів, пов'язаних з насильницькою передачею дітей, які можуть бути кваліфіковані як міжнародний злочин геноциду.

Виклад основного матеріалу. З моменту повномасштабного вторгнення РФ на територію України геноцидна риторика прослідковується у всіх діях високопосадовців та військових Росії.

Коли ми чуємо геноцид, то єдине, що спадає на думку, це звірства фашистів в роки Другої світової війни та Голодомор 32-33 років і здавалося б, що ті страшні часи ніколи не повторяться в сучасному високотехнологічному світі. Але геноцид існує і в 21 столітті із застосуванням сучасних технологій та і в звичних проявах. А саме, викрадення, депортація, переміщення, усиновлення обманом та русифікація українських дітей. Саме страшне, що все це здійснюється по відношенню до наших українських дітей.

Щодня, обстрілюючи Україну, росія забирає життя, здоров'я та домівки сотень українців.

Способи, в які вона це робить, Верховна Рада України та в подальшому, парламенти кількох країн, визнали геноцидом. А велика кількість українських та міжнародних правозахисних організацій вже зібрали сотні й тисячі доказів скоєння цього злочину проти українського народу.

Часто неюридична спільнота геноцид називає «злочином злочинів» через всю тяжкість скоєного. Однак говорячи про геноцид необхідно детально досліджувати вчинені діяння та посилатися на офіційні визначення та дані. Вироки ж у цих справах завжди ухвалюються тільки компетентними установами.

Експерти Організації з безпеки та співробітництва у Європі зазначають, що депортацією та примусовим переміщенням українських дітей росія порушила низку норм міжнародного права [6]. Але незаконна депортація та переміщення не завжди є геноцидом.

Незаконна депортація або переміщення є також одним із різновидів воєнних злочинів і є грубим порушенням норм міжнародного гуманітарного права, які закріплені у Женевській конвенції та додатках до неї [1,2].

Факти вчинення цих злочинів фіксуються міжнародними та українськими правозахисними організаціями щодня. І для притягнення всіх винних до відповідальності необхідно продовжувати це робити.

Депортація або насильницьке переміщення є і злочином проти людства, що є найбільш ненависним злочином, так як являє собою серйозний руйнівний вплив на людську гідність, принижують та спричиняють деградацію особистості. Таке визначення міститься в пояснювальній записці до Римського статуту Міжнародного кримінального суду [10].

Згідно зі ст.7 Римського статуту [10] «Злочин проти людяності» означає будь-яке з перелічених в статті діянь, коли воно вчиняється в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, і такий напад вчиняється усвідомлено.

В даному випадку для притягнення винних до відповідальності значення будуть мати кількість жертв серед цивільного населення та наявність заздалегідь продуманого плану чи політики.

Конвенція про геноцид [11] чітко встановлює, що на відміну від переслідувань як злочину проти людяності в рамках Нюрнберзького процесу, щодо геноциду не потрібна наявність зв'язку зі злочинами проти миру або воєнними злочинами.

Таким чином, злочин проти людяності у вигляді переслідування захищає ширше коло груп від дискримінації, тоді як злочин геноциду захищає вужче коло груп від знищення.

Конвенція про геноцид «спрямована на захист права на життя груп людей як таких». Тому вона робить геноцид виключно тяжким злочином та відрізняє його від інших тяжких злочинів, зокрема від переслідування, тим, що винний обирає своїх жертв через їхню приналежність до певної спільноти (Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії, справа Радислава Крстича) [4].

У відповідь на страшні події Другої світової війни Рафаель Лемкін запропонував концепцію визначення злочину геноциду, але до статуту Нюрнберзького трибуналу геноцид як окремих злочин не був включений, а лише як злочини, вчинені в ході збройного конфлікту.

Все ж таки бачення Рафаеля Лемкіна було втілено в Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього 1948 року [11].

Визначення, що міститься в Конвенції чітке і вичерпне – це вчинення однієї з дій з наміром знищити, повністю або частково будь-яку національну, етнічну, расову або релігійну групу як таку. Серед переліку цих дій виокремлено злочини щодо примусового переміщення дітей однієї групи до іншої.

Якщо розглядати вивезення дітей саме з огляду на насильницьку передачу дітей з однієї групи в іншу, то цей злочин підпадає саме під

ст.6 Римського статуту [10] та ст.2 Конвенції про запобігання злочину геноциду та покарання за нього [11], та класифікується як геноцид.

Під геноцидом розуміється дії щодо незаконного переміщення дітей, скоєні з наміром знищити повністю або частково групу, як таку, в даному випадку національну через вивезення дітей, які не зможуть продовжити рід українців на своїй землі.

Таким чином, основним фактором геноциду є те, що він спрямовується на членів певної групи.

Палата попереднього провадження Міжнародного кримінального суду зазначила, що відповідно до судової практики спеціального трибуналу, як тільки умисел доведено і акт геноциду, що лежить в його основі, вчинено особою, яка має такий намір, злочин геноциду визнається встановленим.

Однак додатковий контекстуальний елемент у визначенні геноциду означає, що «злочин геноциду вважається скоєним лише тоді, коли відповідна поведінка становить конкретну загрозу існуванню цільової групи або її частини».

Іншими словами: «захист, що забезпечується кримінальною нормою, що визначає злочин геноциду, як *ultima ratio* (останній засіб) механізму збереження вищих цінностей міжнародного співтовариства, спрацьовує лише тоді, коли загроза існуванню цільової групи або її частини стає конкретною та реальною, а не просто прихованою чи гіпотетичною» (МКС, справа Омара Хасана Ахмада аль-Башира) [5].

Формулювання «повністю або частково» встановлює кількісний поріг у тому сенсі, що окремі злочини на ґрунті ненависті не є геноцидом. Водночас воно чітко вказує, що намір не обов'язково має стосуватися всієї групи, а лише її суттєвої частини.

Вимога «істотності» була прийнята у судовій практиці Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії та Міжнародного трибуналу щодо Руанди.

Апеляційна палата Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії уточнювала фактори, які варто брати до уваги, щоб визначити, чи була мішенню значна частина групи:

– Чисельний розмір цільової частини групи є необхідною та важливою відправною точкою, хоча і не завжди кінцевою точкою дослідження.

– Кількість цільових осіб варто оцінювати не тільки в абсолютному вираженні, а й відносно загального розміру всієї групи.

Якщо певна частина групи символізує групу в цілому або необхідна для її виживання, це може бути підставою для висновку про те, що ця частина вважається суттєвою [4].

Міжнародний трибунал щодо колишньої Югославії зазначив, що «критерій суттєвості має вирішальне значення».

Конкретний намір на вчинення саме геноциду є сутністю геноциду та відмінною характеристикою цього конкретного злочину.

Геноцид є одним із найтяжчих злочинів, відомих людству, і його тяжкість знаходить відображення у суворій вимозі щодо наявності у винних конкретного наміру знищити.

Міжнародний кримінальний суд наголошував на важливості і необхідності встановити «особливий намір», «конкретний намір» або «спеціальний план» на вчинення геноциду. «Недостатньо того, що члени захищеної групи (національної, етнічної, релігійної, расової) переслідуються, тому що вони належать до цієї групи, тобто тому що злочинець має дискримінаційний намір». Потрібно щось більше [4].

Дії, перелічені у статті 2 Конвенції про геноцид [11], повинні здійснюватися з наміром знищити групу як таку повністю або частково. Слова «як таку» підкреслюють цей намір знищити групу, що охороняється.

За відсутності прямих доказів можуть бути достатніми й непрямі докази. Конкретний намір на вчинення геноциду може бути виведений також із навколишніх фактів та обставин, які можуть містити:

- загальний контекст;
- скоєння інших злочинних діянь, систематично спрямованих проти тієї ж групи;
- масштаби скоєних злочинів;
- систематичне переслідування жертв через їхню приналежність до певної групи;
- доказ психічного стану щодо здійснення основних дій;
- повторення деструктивних та дискримінаційних дій або наявність плану чи політики.

Мотив сам по собі не має відношення до встановлення кримінальної відповідальності. Але слова «як таку» містять у собі вимогу дискримінаційної мети, наприклад, що жертви

стають мішенню через їхню приналежність до групи, яка захищається.

Іншими словами: «Намір знищити групу як таку, повністю або частково, передбачає, що жертви були обрані через їхню приналежність до групи, знищення якої потрібно» [4].

Спеціальні трибунали проводять відмінність між особистою мотивацією і типом дискримінаційної мети, яка «властива спеціальному наміру».

Фраза «як таку» також служить для того, щоб наголосити, що «кінцевою жертвою геноциду є група, хоча її знищення обов'язково вимагає скоєння злочинів проти її членів». Цей момент був підкріплений у наступній судовій практиці Міжнародного трибуналу щодо колишньої Югославії: «слова «як таку» підкреслюють, що геноциду потрібно щось більше, ніж дискримінаційний намір, має бути намір знищити, повністю або частково, групу, що охороняється, «як окрему і самостійну сутність» [4].

Відповідно до Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року [1] та додаткового протоколу I [2], діти є спеціальною охоронюваною групою.

Це основні положення міжнародних документів, що встановлюють правила і звичай, тобто міжнародне гуманітарне право.

Разом з іншими галузями міжнародного права також визначають захист дітей під час конфліктів.

Міжнародне право прав людини у низці документів захищає дітей як окрему категорію під час збройних конфліктів, зокрема встановлюючи заборони вчинення конкретних злочинів як от незаконне переміщення, вербування чи сексуальне насильство. Основним таким документом є Конвенція ООН про права дитини [3], обов'язок виконувати яку покладений і на російську федерацію.

Для притягнення військовослужбовців та вищого керівництва росії до відповідальності за вчинення цих злочинів, необхідно довести саме наміри знищення українців як соціальної групи, а не тільки довести факт вбивства чи руйнування інфраструктури.

А такі плани існували давно в керівництва рф і планомірно втілювались.

Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року тому є підтвердженням, адже воно почалось із виступу президента рф, де однією із причин збройного нападу була «денацифікація» України. Тобто знищення України як держави, а українців як нації. Рф заперечує сам факт існування нашої нації. А як можна «надійно денацифікувати» країну? Правильно, через дітей, забравши їх з сімей, з рідної землі, не давши їм продовжувати рід в Україні із українцями.

Під час широкомасштабної війни росія вчиняє щодо громадян України усі види злочинів, які можуть підпадати під визначення геноциду, вважають правники, дослідники геноцидів і правозахисники.

А саме:

- оголошення намірів про знищення українців: президент росії і представники російської влади неодноразово заявляли, що українців як етносу «не існує», що це «штучно створена» нація, і тих, хто так не вважає, «треба знищити», а України і українців не повинно існувати у майбутньому;
- публічні заклики до знищення українців;
- цілеспрямовані обстріли систем життєзабезпечення населення та закладів охорони здоров'я України з метою позбавити людей електроенергії, водопостачання, зв'язку, медичної допомоги та інших засобів для життя;
- переслідування і знищення на окупованих територіях людей із проукраїнською позицією;
- винищення інтелігенції: учителів, митців, людей, які є носіями української культури та виховують інших у ній;
- запровадження в освітніх закладах на окупованих територіях системи навчання та виховання, націленої на зміну ідентичності дітей;
- депортація дітей без батьків до росії з метою зміни їхньої ідентичності;
- вилучення та знищення із бібліотек українських книг, пограбування музеїв та цілеспрямоване викрадення артефактів, що вказують на давню історію українців [6].

Але керівництво росії це вигадало не напередодні війни, а набагато раніше, наслідуючи фашистів. Іронія історії полягає в тому, що спланована державна політика викрадення українських дітей не є російським ноу-хау. Під час Другої світової війни в нацистській Німеч-

чині діяла схожа програма, ідеологом якої виступав райхсфюрер СС Генріх Гімлер. Тоді з окупованої Європи, зокрема з України, вивезли щонайменше 250 тисяч дітей. У Німеччині їх «аріїзували» та віддавали на всиновлення у німецькі сім'ї. Як бачимо, кремлівські «борці з фашизмом» охоче наслідують практику СС [7].

Вони давно готувались до знищення національної групи українців через дітей.

Ще з 2014 року, після окупації Криму, російська влада запустила програму «Потяг надії». Згідно з цією програмою кожен бажаючий з росії міг усиновити дитину з Криму, оскільки через анексію всі діти Криму отримували російське громадянство.

У травні 2022 року росія спростила процедуру отримання російського громадянства для дітей з України. Відповідно до указу президента рф, опікуни дітей або керівники установ, де вони перебували, можуть самостійно подавати заяви на отримання російського громадянства для неповнолітніх українців. Згоди цих дітей звичайно ж ніхто не запитував та їх бажання не брав до уваги.

Наприкінці вересня 2022 року путін підписав указ про приєднання до росії частково окупованих Запорізької, Херсонської, Донецької та Луганської областей. Після цього дітей з цих регіонів теж почали усиновлювати, бо рахували їх громадянами рф, не зважаючи на відсутність відповідних документів.

Під час таких переміщень відбуваються численні порушення прав дитини. Зокрема право на ідентичність, на здоров'я, на сім'ю та освіту, на доступ до інформації, на відпочинок, дозвілля, участь у культурному житті та мистецтві, а також право на думку, совість і релігію, свободу та безпеку.

Росія використовує щонайменше шість сценаріїв для переміщення українських дітей на свою територію. Один з них – встановлення фейкового діагнозу, якого насправді у дитини немає.

Про це заявляла уповноважена Президента з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'я Герасимчук.

За її словами, для викрадення українських дітей росіяни також використовують такі сценарії:

- спочатку вбивають батьків, а потім вивозять дітей на свою територію;
- вилучають дітей безпосередньо з біологічної родини;
- відокремлюють дітей від їхніх родин під час так званих фільтраційних заходів;
- створюють на окупованих територіях умови, непридатні для життя дитини, а потім начебто добровільно пропонують батькам віддати дітей на так зване оздоровлення чи відпочинок, з якого їх не повертають додому.

Як зазначила Герасимчук, ще одним сценарієм є переміщення до РФ цілих спеціальних закладів, де проживали українські діти. При цьому росіяни не дають можливості Україні вивести своїх дітей на підконтрольну територію.

За словами уповноваженої, росіяни також вивозять дітей на територію Білорусі і росії після встановлення фейкового діагнозу, якого насправді немає у дитини, але, за твердженням окупантів, «цей діагноз потребує лікування чи реабілітації не вдома» [8].

Із середини 2022 року українська громадськість дедалі частіше критикує міжнародні організації, завдання яких – запобігти і припинити викрадення дітей.

Україна не має можливості діяти в межах росії та тимчасово окупованих територій, тому Київ, неодноразово закликав закликах Міжнародну Федерацію Червоного Хреста, спеціального представника Генерального секретаря ООН у справах дітей у збройних конфліктах, Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) та інші міжнародні структури активізувати роботу з пошуку викрадених українських дітей, їхнього повернення в Україну та воз'єднання з родинами.

Однак на сьогодні зусилля цих глобальних інституцій мало що зробили для полегшення ситуації. Масове нелегальне переміщення українських дітей росією триває і набирає обертів.

Загалом світова спільнота зобов'язана попереджувати геноцид, реагувати, коли фіксуються ситуації та події, що мають ознаки геноциду або створюють небезпеку геноциду. Перед Україною, в свою чергу, стоїть завдання документувати злочини, правильно їх кваліфікувати та не давати можливість світовій спільноті їх ігнорувати [9].

Системна і масштабна робота над збором, аналізом і наданням правової оцінки доказам злочинів російської армії в Україні – ключова мета й основне завдання сьогодні на юридичному фронті [4].

Висновки. Отже, 14-го квітня 2022 року Верховна Рада визнала дії, вчинені Збройними силами рф та її політичним і військовим керівництвом під час останньої фази збройної агресії проти України, геноцидом українського народу.

Польща, Естонія, Латвія, Канада та парламенти інших країн також визнали дії військ рф, вчинені на нашій території у ході відкритого вторгнення, геноцидом українського народу.

Парламентська асамблея Ради Європи також визнала геноцидом депортацію та насильницьке переміщення українських дітей на територію росії. Відповідна резолюція ухвалена на весняній сесії ПАРЄ 2024 року [12].

Крім того, в резолюції зазначається, що ПАРЄ закликає Міжнародний кримінальний суд розглянути можливість кримінального переслідування за цей злочин.

У резолюції йдеться, що російські агресори повинні негайно припинити незаконне примусове переміщення та депортацію українських дітей, а також припинити надавати їм російське громадянство.

Крім того, ПАРЄ закликає російську владу негайно допустити до вже переміщених дітей представників ООН та МКЧХ і забезпечити їхнє безпечне повернення [12].

Все це правильно та необхідно в політичній площині, але при цьому ми повинні мати розуміння, що між політичним та юридичним «геноцид українського народу» може бути прірва. Політичні заяви держав не мають юридичної сили. Однак, вони мають свою роль.

Міжнародно-правова система багато в чому залежить від політичної волі держав. Саме завдяки наявності політичної волі були створені Трибунали для розгляду злочинів, вчинених в колишній Югославії та Руанді. Завдяки політичній волі інших держав та України зараз триває активний процес напрацювання моделі створення трибуналу щодо злочину агресії.

Заяви про визнання геноциду – це демонстрація політичної волі держав. Крім того, такі заяви є індикатором, що ці держави гото-

ві допомагати в документуванні та розгляді справ щодо злочину геноциду – враховуючи складність доведення, його тривалість та високі витрати на документування та кваліфікацію, підтримка в розгляді справ щодо геноциду надзвичайно важлива.

Згадані заяви також привертають увагу до злочинів, які мають ознаки геноциду, і створюють політичний тиск на інші держави та інституції в контексті зобов'язання попередити геноцид. Це зобов'язання передбачене Конвенцією про геноцид і може проявлятися, зокрема, у будь-яких політичних та дипломатичних заходах (публічний тиск на політичних лідерів рф, сприяння в організації гуманітарних коридорів та забезпечення гуманітарної допомоги людям, що залишилися на окупованих територіях тощо), спрямованих на попередження геноциду.

Саме тому питання повернення дітей додому є одним із пріоритетів державної політики. Українська формула миру, яку представив Президент Володимир Зеленський, водночас із поверненням всіх територій містить Пункт 4 – повернути додому всіх військово-

полонених та цивільних українців, зокрема депортованих дітей.

За ініціативою України та Канади створена Міжнародна коаліція за повернення українських дітей, до якої долучились десятки країн. Основною метою є пошук дієвого механізму повернення дітей додому, зокрема через посередництво третьої сторони – нейтральної країни або організації на кшталт Управління Верховного комісара ООН у справах біженців.

Діяльність Міжнародної коаліції передбачає обмін інформацією про депортованих дітей і координацію зусиль для їхнього повернення, пошук родичів, дипломатичні зусилля, залучення фінансів, інформаційні кампанії для того, аби світ знав про російські злочини.

Окреме завдання – добитися відповідальності для причетних до незаконних депортацій і саме депортація українських дітей стала причиною для видачі 17 березня 2023 року Міжнародним кримінальним судом у Гаазі ордеру на арешт уповноваженого президента рф з прав дитини Марії Львової-Белової та самого Володимира Путіна.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text
2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text
3. Конвенція ООН про права дитини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
4. «Геноцид». Що ховається за сухими формулюваннями. URL: <https://www.telegraf.in.ua/blog/10106967-genocid-scho-hovayetsja-za-suhimi-formuljuvannjami.html>
5. Рішення в справі Омара Хасана Ахмада аль-Башира. URL: https://www.icccpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2010_01223.PDF
6. «Може вважатися злочином проти людяності»: звіт ОБСЄ щодо депортації Росією українських дітей. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/zvit-obsye-pro-deportatsiyi-ukrayinskykh-ditey-rosiyeyu/32396448.html>
7. Україна формує міжнародну коаліцію для повернення дітей, яких викрала росія. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3827951-ukraina-formue-miznarodnu-koaliciu-dla-povernenna-ditej-akih-vikrala-rosia.html>
8. Росія застосовує шість сценаріїв викрадення українських дітей – уповноважена. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2024/02/1/259201/>
9. Що таке злочин геноциду, як його довести і чи є ознаки геноциду українців. URL: <https://zmina.info/instructions/shho-take-zlochyn-genocydu-yak-jogo-dovesty-i-chy-ye-oznaky-genocydu-ukrayincziv/>
10. Римський статут Міжнародного кримінального суду : Міжнародний документ ООН від 17.07.1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
11. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_155#Text
12. Резолюція ПАРС 2024 року щодо становища дітей України. URL: <https://pace.coe.int/en/files/33348/html>